

Fine Arts
ISSN: 1308-7290 (NWSAFA)
ID: 2020.15.4.D0264

Status : Research Article
Received: 20.08.2020
Accepted: 25.10.2020

Adil Koray Barut

Anadolu University, akbarut@anadolu.edu.tr, Eskişehir-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.4.D0264
ORCID ID	0000-0003-4363-839X
CORRESPONDING AUTHOR	Adil Koray Barut

M. DE FALLA, M. PONCE VE J. RODRIGO'NUN ESERLERİNDE BULUNMUŞ ORTAK TEMATİK MOTİFİN İNCELENMESİ

ÖZ

İber Yarımadası yüzyıllar boyunca farklı toplumlara ev sahipliği yapmıştır. Endülüs Emevilerin bu topraklara gelmesiyle (711) Doğu kültürü de bu coğrafyada yeşermeye başlamıştır. Endülüs'ün mimarisi, müziği, edebiyatı, popüler kültürü bugüne kadar geleneksel yapısını koruyabilmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru İspanyol piyano müziği altın çağını yaşamaya başlamış, besteciler Endülüs folklorik öğelerini de kendi müzikal dillerinde kullanmışlardır. Bu çalışmada İspanyol müziğinin karakteristik özelliklerine değinilmiş, İspanyol bestecilerin eserlerinden örnekler verilerek bu müzikal özellikler desteklenmiştir. Çalışmanın odak noktası Manuel de Falla (1876-1946), Manuel Ponce (1882-1948) ve Joaquin Rodrigo (1901-1909) tarafından bestelenen üç ayrı eserdeki ortak tematik motiftir. Bu eserler sırasıyla *Noches en las Jardines de Espana* eserinin *En los Jardines de la Cierra de Cordoba* bölümü, *Concierto del Sur* eserinin ilk bölümü (*Allegro moderato*) ve *Concierto para una Fiesta* eserinin son bölümüdür (*Allegro moderato*). Değinilen çalışmalardaki tematik motif aynı ses malzemesine ve ritmik yapıya sahiptir. Bu motifin Endülüs'e özgü ayırt edici yönleri araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Endülüs, Halk Müziği, Falla, Ponce, Rodrigo

AN INVESTIGATION OF THE COMMON THEMATIC MOTIF FOUND IN THE WORKS OF M. DE FALLA, M. PONCE AND J. RODRIGO

ABSTRACT

The Iberian Peninsula has been home to different societies for centuries. With the arrival of Andalusia Umayyads to these lands (711), Eastern culture started to flourish in this geography. Andalusia's architecture, music, literature and popular culture have been able to preserve its traditional structure until today. Towards the end of the 19th century, Spanish piano music started its golden age, and composers used Andalusian folkloric elements in their own musical language. In this study, the characteristics of Spanish music are mentioned, and these musical features are supported by giving examples from the works of Spanish composers. The focus of the study is the common thematic motif which was found in three separate works composed by Manuel de Falla (1876-1946), Manuel Ponce (1882-1948), and Joaquin Rodrigo (1901-1909). These works are respectively *En los Jardines de la Cierra de Cordoba* part of *Noches en las Jardines de Espana*, the first movement of *Concierto del Sur* (*Allegro moderato*) and the last movement of *Concierto para una Fiesta* (*Allegro moderato*). The thematic motif in the mentioned works has the same sound material and rhythmic structure. Distinctive aspects of this motif specific to Andalusia have been investigated.

Keywords: Andalusia, Folk Music, Falla, Ponce, Rodrigo

How to Cite:

Barut, A.K., (2020). M. De Falla, M. Ponce ve J. Rodrigo'nun Eserlerinde Bulunmuş Ortak Tematik Motifin İncelenmesi, *Fine Arts (NWSAFA)*, 15(4):242-257, DOI: 10.12739/NWSA.2020.15.4.D0264.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Endülüs bölgesini içeren İber Yarımadası'na sırasıyla İberler, Keltler, Fenikeliler, Yunanlılar ve Kartacalılar M.Ö. 1000 ile M.Ö 200 yılları arasında gelmiştir. M.Ö. 200 ile M.S. 5. yüzyılın başlarına kadar Romalılar bu bölgeyi kontrol altında tutmuşlardır. 5. yüzyılın başlarında Vizigotları içeren birkaç German kavmi Roma güçlerini yenmiş ve İber Yarımadası'nın kontrolünü 711 yılındaki Emevilerin istilasına kadar ellerinde tutmuştur [14]. 711 ile 1492 yılları arasında Müslümanların varlığını sürdürdüğü bu topraklar kültürler arası etkileşimin en muazzam sahnesine tanıklık etmiştir. Bu süreç içerisinde farklı etnik yapılara sahip birçok topluluk birbirine tesir etmiş ve bunun sonucu olarak benzersiz bir Endülüs ruhu ortaya çıkmıştır. Bu etnik yapı İspanyol Müslümanlardan, Berberilerden, çok sayıda zenciden ve Avrupa'nın çeşitli bölgelerinden özgür bırakılmış kölelerden oluşmuştur. Saf ırk olan Araplar ise az sayıda olmalarına rağmen soyluların büyük bir kısmını oluşturmuştur [24]. Endülüs Emeviler Doğu'nun zengin kültürünü İber Yarımadası'na taşıyarak köklü bir uygarlık kurmuştur. Eğitim sistemleri ve bilime olan ilgileri sayesinde bu bölgedeki insanları Avrupa'nın geri kalanına göre daha entelektüel bir seviyede tutmayı başarmışlardır [4]. Yahudilerin ve Arapların karşılıklı iş birlikleri ile bilim ve felsefe alanında çalışmalar yapılmış, Doğu'nun bilimsel eserleri Yahudiler tarafından birçok Avrupa diline çevrilmiş ve Avrupalılar da bu çalışmalardan kendi uygarlıklarını oluşturma sürecinde yararlanmışlardır [28].

Doğu'nun bir uzantısı olarak Avrupa sınırlarında yeşermiş olan Endülüs, Doğu ve Batı'yı birbirine bağlayan kavramsal bir köprüyü temsil etmiştir. Her ne kadar 1236'da Cordoba, 1238'de Valensiya, 1248'de Sevilla ve son olarak 1492'de Granada'nın düşüşü ile Arapların bölgedeki hâkimiyeti sona erse de bu tam anlamıyla bölgedeki kültürel izlerin silinmesi anlamına gelmemiştir. Çünkü Endülüs'ün mimarisi, müziği, edebiyatı, popüler kültürü Granada'nın düşüşünden bugüne kadar geleneksel yapısını koruyabilmiştir [25]. Washington Irving'in (1783-1859) "Alhambra'dan Masallar" (1832) çalışması başta olmak üzere buna benzer birçok yazısında, Isaac Albeniz (1860-1909) ve Falla'nın eserlerinde, Federico Garcia Lorca'nın (1898-1936) şiir ve bilimsel yazılarında, Endülüs'ün heykellerinden ve anlatılarından esinlenerek çizilmiş 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarındaki diğer sanatsal çalışmalarda bu durum açıkça görülmektedir [25].

19. yüzyılın sonlarından itibaren İspanyol piyanist besteciler Endülüs'e özgü motifleri, dansları ve halk temalarını kullanarak dönemin müzikal yenilikleri içinde kendi stillerini oluşturmuştur. Endülüs'ün otantik atmosferi bestecilerin eserlerinde ilham kaynağı olmuştur. Bu çalışmada farklı bestecilerin Endülüs'e ithafen yazdıkları belirtilen eserlerinde aynı tematik motif tespit edilmiş ve bunun üzerine bu tematik motifin Endülüs'ün tarihsel ve kültürel yapısı ile ilişkisi araştırılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada Endülüs Bölgesi'nin tarihsel ve kültürel yapısına değinilerek bu bölgedeki müzikal atmosfer tanımlanmıştır. Endülüs ses malzemeleri ve müzikal öğeler belirlenmiştir. Falla, Ponce ve Rodrigo'nun belirtilen çalışmalarında aynı tematik motifin kullanılmış olması dikkat çekici bulunmuştur. Bu tematik motif ses malzemesi olarak inici-çıkıcı bir tetrakord ses dizisinden oluşmaktadır ve Endülüs'ün tarihsel geçmişi göz önüne alındığında Doğu kültürüne ait birtakım izler de taşımaktadır. Aynı yüzyıl içerisinde farklı dönemlerde bestelenen ve Endülüs'e ithafen yazılan bu üç çalışmadaki ortak tematik motif İspanyol müziğinin folklorik öğelerinin tanımlama adına önem kazanmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Çalışmanın odak noktasında Falla'nın *Noches en las Jardines de Espana* eserinin *En los Jardines de la Cierra de Cordoba* bölümünün tematik motifi, Manuel Ponce'nin (1982-1948) *Concierto del Sur* eserinin birinci bölümünün (*Allegro moderato*) tematik motifi ve Joaquin Rodrigo'nun (1901-1909) *Concierto para una Fiesta* eserinin üçüncü bölümünün (*Allegro moderato*) tematik motifi bulunmaktadır. Bu 3 tematik motifin aynı ses malzemesine, melodik ilerleyişe ve ritmik yapıya sahip olması dikkat çekicidir. Bu tematik motifin Endülüs'e özgü ayırt edici yönünü belirleme adına literatür araştırması yapılmıştır. Çeşitli bestecilerin İspanya'ya ithafen yazmış oldukları çalışmalar incelenmiş, benzer ses özellikleri araştırılmıştır. Albeniz, Enrique Granados (1867-1916), Joaquin Turina (1882-1949), Falla ve Abel Moreno Gomez'in (1944-) değinilen çalışmalarında benzer tematik karakterler ve ses malzemeleri bulunarak Falla, Ponce ve Rodrigo'nun belirtilen çalışmalarındaki tematik motif desteklenmiştir. Araştırmada müzik alanındaki literatür incelemesini tanımlamak için veri toplama tekniklerinden belgesel tarama tekniği kullanılmış; kütüphaneler, internet siteleri ve arşivlerden veriler elde edilmiştir [10]. Çalışmada verilen nota örnekleri bilgisayarda "sibelius" programında yazılmıştır. Böylece düzgün ve benzer yapıda olması sağlanmıştır.

4. ENDÜLÜS MÜZİĞİ (MUSIC OF ANDALUCIA)

Endülüs müziğinin kökenleri İber Yarımadası'nın yerli müziği ile Arap Yarımadası'nın müziğine dayanmaktadır. Akdeniz'in karşıt uçlarından gelen bu kültürler ilk olarak 8. yüzyılda doğrudan temasa geçmiş ve bu temastan ayırt edici özelliklere sahip bir dizi yeni müzik geleneği ortaya çıkmıştır. Bu müzik bin yıldan fazla bir süredir sözlü olarak aktarılan ve Orta Doğu'nun birçok bölgesinde yapılmaya devam eden zengin bir gelenek olarak kendi başına dikkat çekmiştir. Aynı zamanda Arap ve Sefarad Yahudi kültürlerinin güçlü yönlerini oluşturan Orta Çağ Müslüman İspanya'sının ortak hafızasının başlıca aracı olarak özel bir önem de taşımaktadır [22]. Endülüs müziği, kökleri hem Batı hem de Doğu Akdeniz'de bulunan, gövdesi Müslüman İspanya'da yer alan ve dört ana dalı farklı yönlerle uzanmış bir ağaç olarak düşünülebilir. Birinci dal Kuzey İspanya'nın Hristiyan krallıklarının müziğine ulaşan, Güney Fransa'da gezgin müzik adamlarının (ozan) ortaya çıkmasını etki eden ve tüm Orta Çağ Avrupa'sına ud ve rebec gibi müzik aletleri ile katkıda bulunan daldır. İkinci dal bugün bile Endülüs müzik geleneklerinin yankılanmaya devam ettiği bölge olan Irak ve Yemen'e kadar, güneye ve doğuya doğru güney Akdeniz sahili boyunca uzanandır. Üçüncü dal Sefarad diasporası ile birlikte özellikle modern İsrail, Fransa ve başka yerlere göç eden toplulukların yolunu izlemiştir. Son dal ise flamenko dâhil Endülüs'ün halk müzik gelenekleriyle iç içe geçerek Moriskoların müziği aracılığıyla Güney İspanya'da zamanla devam etmiş ve son olarak İspanyol sanatçıların Endülüs müziğini yeniden ortaya çıkarmasına kadar uzanmıştır [22]. Bu sanatçıların Endülüs müziğini yeniden ortaya çıkararak Endülüs'ün folklorik öğelerini eserlerinde kullanması 1850 sonrası döneme dayanmaktadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru İspanyol piyano repertuarı Albeniz ve Granados ile yenilenme dönemine girmiş ve altın çağını yaşamıştır. Turina ve Falla da dâhil olmak üzere bestecilerin yazdığı ulusal kimliği ön plana çıkaran eserlerde Endülüs'ün dansları, ritimleri ve müzikal öğeleri sıklıkla kullanılmıştır. Üstelik besteciler ulusal kimliği anlamlandırma ve güçlendirme adına çalışmalarındaki bazı başlıklara İspanya'daki bölgelerin isimlerini de vermiştir. Tarihin dokusu ve mimarisi müzikal atmosfer açısından bestecilere büyük bir zenginlik sağlamış ve ilham kaynağı olmuştur. Kent'e [11] göre; bu bestecilerin ortak bir dil

oluşturarak kendi ülkelerinin tarihi atmosferini, coğrafyasını ve ona özgü seslerini tarif ettikleri varsayılmıştır. Bu dil yeni sanatsal uçların kullanıldığı evrensel bir müzikal stil oluşturmuştur.

4.1. Endülüs Ses Malzemeleri ve Makam İlişkisi (Andalucia) Musical Elements and Their Relationship with Maqam

İspanyol müziğinin melodik özelliklerinden ilki birçok halk ve flamenko müziğinin temelini oluşturan ve aynı zamanda Endülüs dizisi olarak adlandırılan Mi notası üzerine kurulu ses dizisidir. Bu ses dizisinin en temel formu Orta Çağ frigyan modudur. Ayrıca dizinin 2., 3., 6. ve 7. derecelerinin yarım ses tizleşmesi ile oluşan çeşitli formlar da Endülüs dizisinde kullanılmaktadır. Bu durum Major ya da minör yapının belirsizliğine neden olabilmektedir [13 ve 21].

Şekil 1. Endülüs dizisi üzerinde frigyan form [13]
(Figure 1. Phrygian form on andalucia scale)

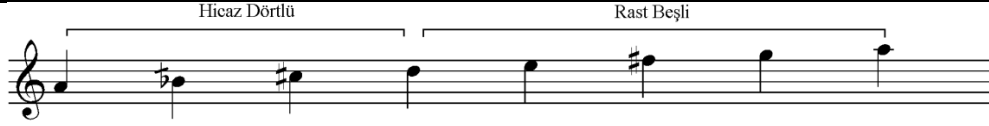
Şekil 2. Endülüs dizisi üzerinde değişken formlar [13]
(Figure 2. Variable form on the andalucia scales)

Endülüs'ün popüler müziği Arap ve Avrupa müziklerinin bir sentezini temsil etmektedir. Arap müziği farklı melodik mod sistemlerine ve ritmik yapıya dayanmaktadır. Bu farklı modal sistemlerin sanat müziği, halk müziği, dini müzik veya popüler müzik olup olmadığı ile ilgilidir. Melodiler makamlardan oluşur ve herhangi bir makam melodik özelliklerin zenginliğini belirleyebilir. Bu durum hangi notaların vurgulanması gerektiği, tetrakord ses dizilerinin kullanımı, bemol ve diyezlerin ifade tarzına uygun kullanımı, diğer makamlara yapılacak modülasyonlar ve melodik motifler hakkında fikirler içerir. Ayrıca birçok makam onları ayırt etmeye yarayan karakteristik melodik ilerleyişe (seyir) sahiptir. Endülüs dizisi üzerindeki frigyan formunda 2., 3., 6. ve 7. derecelerin doğal ya da yarım ses tiz kullanılmasıyla ortaya çıkan varyasyonlar bu dizinin iki Arap makamı bayati ve hicaz ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir [16 ve 15]. Bayati makamı alt tetrakord dizisinde La sesinde uşak dörtlüsü, üst pentakord dizide ise Re perdesi üzerinde buselik beşlisinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu makam inici-çıkıcı seyir (ilerleyiş) özelliği göstermektedir. Re sesi (neva) veya civarından seyre başlamaktadır [2 ve 18].

Şekil 3. Bayati makam dizisi [2]
(Figure 3. Scale of bayati maqam)

Hicaz makamı alt tetrakord hicaz dörtlüsü ile üst pentakord dizide Re sesinde rast beşlisinin eklenmesiyle oluşur. Karar (eksen) perdesi (sesi) La, güçlü perdesi Re sesidir. Seyri inici-çıkıcı veya çıkıcı olarak kullanılır. La veya Re sesi civarından melodik ilerleyişe başlar. Dizi üzerinde belli noktalarda kalış ve geçkiler yapıldıktan sonra La sesinde yedenli veya yedensiz olarak karar verilir [3 ve 27].

Şekil 4. Hicaz makam dizisi [11 ve 28]
(Figure 4. Scale of hicaz maqam)

Hicaz makamının yapısı hicaz ailesi olarak tanımlanan "hicaz, hicaz hümayun, uzal ve zirgüleli hicaz" makamlarından oluşmaktadır. Bu ses dizileri birbirinden çok küçük farklılıklar ile ayrılmaktadır [12 ve 29].

Şekil 5. Hicaz hümayun [12 ve 29]
(Figure 5. Hicaz humayun)

Şekil 6. Uzzal [12 ve 29]
(Figure 6. Uzzal)

Şekil 7. Zirgüle [12 ve 29]
(Figure 7. Zirgule)

İkinci ve en önemli müzikal karakterlerden biri de özellikle güney İspanya bölgesinde sıklıkla kullanılan Endülüs dizisi üzerinde La-Sol-Fa-Mi inici tetrakord ses dizisi ve kadans yapısı kullanılmasıdır. Üçüncü müzikal özellik ise İspanyol folklorik melodilerinin genellikle altı notayı geçmeyen küçük bir ses aralığından ya da ses dizisinden oluşması ve bu melodilerin süslemeler içermesidir [1, 13 ve 21].

4.2. 1850 Sonrası İspanyol Bestecilerin Eserlerinden Örnekler (Examples from the Works of Spanish Composers After 1850)

Çalışmanın bu kısmında Endülüs'ün ses malzemelerini kullanarak eserler yaratan bestecilerden örnekler verilmiştir. Özellikle 1850 sonrası Endülüs müziğini kendilerine özgü müzikal stil ile yeniden ortaya çıkaran ulusal kimliğe sahip Albeniz, Granados ve Turina ve Falla gibi İspanyol besteciler bu müzikal özellikleri eserlerindeki tema ve kadanslarda kullanmıştır. Bu verilen örnekler çalışmanın odak noktasını oluşturan tematik motifin çıkış noktasını ve müzikal fikri destekleme adına önem taşımaktadır. Albeniz'in 1886 yılında yazdığı *Suite Espanola Op.47* eseri *Granada, Cataluna, Sevilla, Cadiz, Asturias, Aragon, Castilla, Cuba* gibi başlıklar kullandığı çalışmadır. *Cadiz* bölümü 3/4 ölçü yapısındadır. 45. ölçüde bas partisinde başlayan tematik motif Do#-Si/(Si#)-La-Sol# tetrakord ses dizisi üzerine kurulmuştur. İnci-çıkıcı bir melodik ilerleyiş göstererek makamsal özellikler de yansıtmaktadır.

Şekil 8. I. Albeniz, Suite Espanola op. 47, Cadiz, ölçü 45-48 [32]
(Figure 8. I. Albeniz, Suite Espanola op. 47, Cadiz, mm. 45-48)

Albeniz'in 1887 yılında yazılan *Recuerdos de Viaje Op.71* çalışmasının *En la Alhambra* bölümü La ekseninde bir tema ile başlamaktadır. 3/4 ölçü yapısındadır. Tematik yapı La-Fa aralığındaki altı notadan oluşmaktadır.

Şekil 9. I. Albéniz, Recuerdos de Viaje Op.71, No.4, En la Alhambra,
ölçü 1-4 [33]
(Figure 9. I. Albéniz, Recuerdos de Viaje Op.71, No.4, En la Alhambra,
mm. 1-4)

Albeniz'in *Cantos de Espana op.232* eseri *Prelude, Orientale, Sous le palmier, Cordoba, Seguidillas* başlıklarından oluşmaktadır. Eser 1892 yılında yazılmış ve 1898 yılında revize edilmiştir. *Cordoba* bölümünde bas partisi Re-La aralığında inici kromatik bir ilerleyiş yapmaktadır. Re dizisinin 6. ve 7. dereceleri şekil 2'de gösterildiği gibi hem tiz hem de doğal olarak kullanılmıştır. Aynı yapı 186. ölçüde de gelmektedir. Eser 1898 yılında yazılmıştır ve 3/4 ölçü sayısındadır.

Şekil 10. I. Albeniz, Cantos de Espana op.232, Cordoba, ölçü 53-56
[34]

(Figure 10. I. Albeniz, Cantos de Espana op.232, Cordoba, mm. 53-56)

Aynı bölümün 63. ölçüsünde bas partisinde Re-Do-Si^b-La seslerinden oluşan inici bir tetrakord yürüyüş bulunmaktadır.

Şekil 11. I. Albeniz, Cantos de Espana op.232, Cordoba, ölçü 61-64
[34]

(Figure 11. I. Albeniz, Cantos de Espana op.232, Cordoba, mm. 61-64)

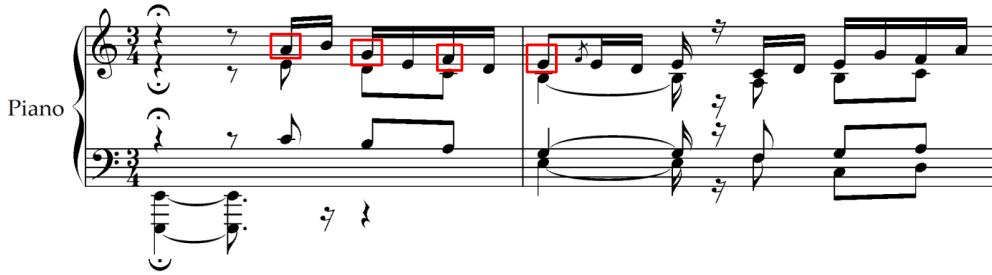
Aynı bölümün 85 ve 86. ölçüsünde bas partisinde La-Sol-Fa-Mi, 87 ve 88. ölçülerde Re-Do#-Si-La seslerinden oluşan motifler bulunmaktadır.

Şekil 12. I. Albeniz, Cantos de Espana, op.232, Cordoba, ölçü 85-88 [34]

(Figure 13. I. Albeniz, Cantos de Espana, op.232, Cordoba, mm. 85-88)

Albeniz kompozisyon stilinde İspanyol halk müziğinin zenginliğini bütünüyle kullanmış ve *Iberia* (1906-1909) eserinin bölümlerinde İspanyol halk müziğinin zengin ve çeşitli karakteristik unsurlarının bir sentezini sunmuştur. Bunlardan ilki İspanyol danslarının ritimleri, ikincisi İspanyol halk şarkılarının özellikleri ve üçüncüsü de gitarın karakteristik özelliğidir. *Iberia* eseri 12 başlıktan oluşmaktadır. *Jerez* başlığı altındaki bölümde tema La-Sol-Fa-Mi inici tetrakord dizisi ile başlamaktadır ve 3/4 ölçü yapısındadır. Besteci şekil 1'de belirtildiği gibi Endülüs dizisi olarak adlandırılan Mi ekseninde frigyan dizisinde bu tetrakord yürüyüşü çevrim akorlar halinde kullanmıştır [21].

Şekil 13. I. Albeniz, Suite Iberia, Jerez, ölçü 1-2 [35]

(Figure 13. I. Albeniz, Suite Iberia, Jerez, mm. 1-2)

Endülüs'ün Sevilla ilinde doğan ve o bölgenin yerlisi olan Turina'nın müzikal stilini Endülüs başta olmak üzere İspanya'nın bölgesel özellikleri ile Claude Debussy'nin (1862-1918) müzikal yenilikleri etkilemiştir. Bu etkilerin melodi, armoni, ritim, doku ve form olarak piyano müziğinde bulunması muhtemeldir. Besteci 1907'de Paris'te Albeniz ve Falla ile buluşmasının ardından kendisini tamamen milliyetçi müzik yazmaya adanmış, müziğindeki Endülüs öğelerinden gelen İspanyol karakteri ve milliyetçi havası belirgin şekilde ortaya çıkmıştır [23]. *Sevilla op.2 Bajo los Naranjos* çalışması 1908 yılında yazılmıştır ve 3/4 ölçü yapısındadır. Eserin giriş kısmında 2. ölçüde üst partide La-Sol-Fa-Mi seslerinden oluşan ve akorlar ile desteklenen inici bir tetrakord ses dizisi bulunmaktadır. Aynı yapı 6. ölçüde de gelmektedir.

Şekil 14. J. Turina, Sevilla op.2, Bajo los Naranjos, ölçü 1-3 [36]

(Figure 14. J. Turina, Sevilla op.2, Bajo los Naranjos, mm. 1-3)

Aynı çalışmanın 25. ölçüsünde tema başlamaktadır. Tematik motif La-Sol-Fa-Mi seslerinden oluşan inici bir tetrakord ses dizisi ile başlamaktadır. Güney İspanya'nın en önemli ses özelliklerinden biri olan bu yapıyı besteci eser boyunca hissettirmektedir. Tematik yapıyı oluşturan ses malzemesi ise Endülüs'ün müzikal özelliklerinden biri olan 6 nota ile sınırlı bırakılmıştır.

Şekil 15. J. Turina, Sevilla op.2, Bajo los Naranjos, ölçü 25-28 [36]
(Figure 15. J. Turina, Sevilla op.2, Bajo los Naranjos, mm. 25-28)

Özgün doğaçlama yeteneğine sahip başarılı bir piyanist olarak Granados, Romantik Dönem'in müzikal fikirlerini İspanyol folklorik materyaller ile birleştirmiştir. *Goyescas* (1911) çalışması, bestecinin deneyim ve sanatının doruk noktası temsil etmektedir. İspanyol ressam ve gravür sanatçısı Francisco Goya'nın (1746-1828) eserleri, İspanyol dans ve şarkıları, gitar ve kastanyetin müzikal ambiyansı *Goyescas* çalışmasının yapı taşlarını oluşturmuştur. Çalışma iki seri olarak yayımlanmış ve altı alt başlıktan oluşmaktadır [5]. Süitte Endülüs havasına en çok sahip olan bölüm *El Fandango de Candil* çalışmasıdır. 3/4'lük ölçü sayısında yazılmıştır. Kent'e [11] göre; *El Fandango de Candil* çalışması La üzerinde frigyan mod ile re minör tonalitesi arasında bir yapı sunmaktadır. 9. ölçüden itibaren üst partide başlayan temanın bitişinde (kadans) inici bir tetrakord (Re-Do-Si^b-La) ses dizisi bulunmaktadır. Aynı tema 112. ölçüde tekrar gelmektedir.

Şekil 16. E. Granados, Goyesca No:3, El Fandango de Candil, ölçü 9-13 [37]

(Figure 16. E. Granados, Goyesca No:3, El Fandango de Candil, mm. 9-13)

Falla'nın 1914'te yazdığı *Siete Canciones Populares Espanoles* çalışması İspanya'nın farklı bölgelerindeki halk dansları ve şarkılarından esinlenerek yazdığı çalışmadır. Bu eser *El Pano Moruno*, *Asturiana*, *Jota*, *Nana* ve *Cancion* başlıklarından oluşmaktadır. Çalışma, İspanya'ya özgü halk melodileri, ritimleri ve armonileri ile sadece vokal sanatçıları tarafından değil aynı zamanda enstrüman sanatçıları tarafından da sevilmiştir. Bu eserin farklı çalgılar için de düzenlemesi yapılmıştır. Falla'nın önceden var olan popüler melodilere armonik bir derinlik verdiği ilk önemli eserdir [19]. *El Pano Moruno*'nun bölümünün melodisi Endülüs'ün popüler şarkılarından biri olan *El Pano*'dan alınmış ve besteci yapmış olduğu müzikal dokunuşlar ile ritmik ve melodik değişiklikler yaratmıştır. Vokal ve piyano için yazılan eser 3/8 ölçü yapısındadır. Bas partisinde 2. ölçüde inici bir tetrakord ses dizisi bulunmaktadır: Re-Do-Si^b-La.

Şekil 17. M. de Falla, *Siete Canciones Populares Espanoles*, El Pano Moruno, ölçü: 1-4 [38]
(Figure 17. M. de Falla, *Siete Canciones Populares Espanoles*, El Pano Moruno, mm. 1-4)

Aynı çalışmada birinci temanın sonunda vokal partisinde Si-La-Sol-Fa# seslerinden oluşan kadans bulunmaktadır. İnci tetrakord yürüyüş Endülüs'ün karakteristik özelliğini sunuyor.

Şekil 18. M. de Falla, *Siete Canciones Populares Espanoles*, El Pano Moruno, ölçü: 36-37 [38]
(Figure 18. M. de Falla, *Siete Canciones Populares Espanoles*, El Pano Moruno, mm. 36-37)

La Madruga çalışması, 1987 yılında Gomez'in Paskalya için yazdığı dinsel tören esnasında çalınan marştır. Son derece basit bir armoni ve melodi sunmaktadır. Her yıl bahar mevsimi ile beraber Sevilla şehri en köklü tarihsel şenliklerinden birine ve kentin en büyük kültürel geleneği olan Paskalya'ya hazırlanmaktadır. Paskalya'nın tarihi Sevilla halkının hislerinin, fikirlerinin ve hatta sokaklarının tarihidir [8]. *La Madruga* çalışmasının giriş kısmından sonra 43. ölçüde başlayan tematik motif incici tetrakord dizisi ile başlamaktadır. Re-Do-Si^b-La. 47. ölçüde devam eden tematik ilerleyiş La-Sol-Fa-Mi ses dizisinden oluşmaktadır. Sebare ölçü yapısındadır.

Şekil 19. A. M. Gomez, *La Madruga*, ölçü 43-50 [8]
(Figure 19. A. M. Gomez, *La Madruga*, mm. 43-50)

5. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu çalışmadaki bulgular Falla'nın senfonik eseri *Noches en las Jardines de Espana* eserinin *En los Jardines de la Cierra de Cordoba* bölümü, Ponce'nin *Concierto del Sur* eserinin ilk bölümü (*Allegro moderato*), Rodrigo'nun *Concierto para una Fiesta* eserinin son bölümünün (*Allegro moderato*) benzer yapıdaki tematik motiflerine odaklanmıştır. Falla, *Noches en las Jardines de Espana* eserini İspanyol piyanist Ricardo

Vines'e (1875-1943) adamıştır. Aslında solo noktürn (1909) olarak planlanan çalışmayı piyano ve orkestra müziğine dönüştürmek için Falla'yı ikna eden Vines olmuştur. Falla'nın "Senfonik İzler" (1915) olarak adlandırdığı bu eserin ruhunu oluşturmasında ise ressam Santiago Rusinol'un (1861-1931) etkisi bulunmaktadır. Rusinol besteciye sakince çalışabilmesi için atölyesini (*Cau Ferrat*) teklif etmiş, Falla'da bunu kabul ederek Rusinol'un resimlerinin ve sanatsal eserlerinin gölgesinde *Noches en los Jardines de Espana* çalışmasına son halini vermiştir. Eserde piyano geleneksel bir solistten ziyade orkestranın bir parçası gibi görünmektedir. Üç bölümden oluşan eserde müzikal karakter İspanyol havasındadır. Falla'nın dediği gibi: "Kullanılan temalar orijinal biçimlerinde nadiren kullanılmasına rağmen bu eser Endülüs'ün ritimlerine, modlarına, kadanslarına ve popüler müziğindeki seçkin süslemeli figürlere dayalıdır. Festivallerin ve dansların müziğinden daha fazlası bu müzikal çağrışımlara ilham olmuştur." Falla'nın müziği yerleri, hisleri ve duyguları uyandırmak için tasarlanmış ve gerçek ruhun güncel bir şekilde yeniden yaratılmasını sağlamıştır. Aslında Falla'nın isteği pitoresk veya betimsel olmaktan ziyade daha ifadeli ve etkileyici olmaktadır. "Senfonik İzler" e Endülüs'ün çekiciliği, ağır tutkusu, ihtişamı, spritüel havası, modern müzikal malzemeler ile şarkı söyleyen gizli melankolik ambiyans hakimdir. *En los Jardines de la Sierra de Cordoba* başlığı altındaki 3. bölüm ritim ve armonilerin belirgin tekrarları ile oluşturan Mağrib bölgesine (Kuzeybatı Afrika) ait tınılara sahiptir [9, 20 ve 31].

Şekil 20 ve 21'de görüldüğü gibi besteci ilk ölçüde başlayan tematik motifi Sol-Fa-Mi-Re, ölçü 9-12'de ise La-Sol-Fa-Mi inici tetrakord ses dizisi üzerine kurmuştur. Bu özellik Şekil 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18'de örnekleri verilen İspanyol bestecilerin eserlerinde görülebilmektedir. Tetrakord dizi üzerine inici-çıkıcı melodik bir ilerleyişin olması bayati ve hicaz makamlarının seyir özellikleri ile benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda Şekil 21'deki tematik motif altı notayı geçmeyen bir ses aralığına sahiptir. Şekil 21'deki ritmik karakter şekil 9'da Albéniz'in *Recuerdos de viaje Op. 71 No:4 En la Alhambra* eserindeki ritmik karakter ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 20. M. de Falla, *Noches en las Jardines de Espana*, *En los Jardines de la Cierra de Cordoba*, ölçü 1-3 [39]
(Figure 20. M. de Falla, *Noches en las Jardines de Espana*, *En los Jardines de la Cierra de Cordoba*, mm. 1-3)

Şekil 21. M. de Falla, Noches en las Jardines de Espana, En los Jardines de la Cierra de Cordoba, ölçü 9-12 [39]
(Figure 21. M. de Falla, Noches en las Jardines de Espana, En los Jardines de la Cierra de Cordoba, mm. 9-12)

Meksikalı besteci Manuel Ponce'nin (1882-1948) müziğini yaşamı boyunca şekillendiren üç ana etki vardır. Birincisi büyüdüğü yer olan Meksika'da yaygınlaşan Avrupalı romantik müziktir. İkincisi halk müziğine olan ilgisidir. Bu ilgi sadece Meksika müzikal milliyetçiliğinin öncüsü olarak kalmamış, aynı zamanda Küba ve İspanyol müziğinden çok sayıda müzikal unsurları da çalışmalarına katmıştır. Üçüncü olarak ise sekiz yıl kaldığı Paris'te modern müzikal eğilimleri yakından benimsemesi ve bunun sonucu olarak neoklasizm ile Fransız empresyonizmin müzikal stili üzerinde derin etki bırakmasıdır. Ponce'nin Paris'teyken yazmış olduğu eserler İspanyol müziğinin besteci üzerindeki artan etkisini de sergilemektedir. Bu sırada İspanyol gitarist Andres Segovia (1893-1987) ile yakın dostluğu Ponce'nin İspanyol müziği ile daha derin bir bağ kurmasını sağlamıştır [7].

Segovia'nın önerisi ve isteği ile yazılan gitar konçertosu *Concierto del Sur* Ponce tarafından 1941 yılında tamamlanmıştır. Eser bestecinin en iyi bilinen konçertosu ve gitar repertuarındaki en önemli çalışmasıdır. Eserin müzikal stili ve dili Segovia'nın yoğun isteği üzerine İspanyol karakterindedir. 1. bölüm Endülüs'ün ritmik ve melodik ambiyansını yansıtır. 2. bölüme Granada'nın Arap dokusu eşlik eder. 3. bölüm de ise Sevilla'nın neşesi ve gösterişi hâkimdir [17 ve 30]. Şekil 20'de görüldüğü gibi Ponce'nin kullandığı tematik motif Falla'nın *En los Jardines de la Sierra de Cordoba* çalışmasındaki tematik motif ile büyük benzerlik göstermektedir. Eser 3/4'lük ölçü sayısında yazılmıştır. Ritmik karakter olarak da şekil 21 ile aynıdır. Ses malzemesi olarak Endülüs'ün en belirgin müzikal özelliği olan La-Sol-Fa-Mi inisi tetrakord sesleri üzerine besteci süslemeli tematik motifi oluşturmuştur. Bu tematik motif de altı nota ile sınırlıdır.

Şekil 22. M. Ponce, Concierto del Sur, Allegro moderato, ölçü 2-5 [40]
(Figure 22. M. Ponce, Concierto del Sur, Allegro moderato, mm. 2-5)

20. yüzyılı baştan sona yaşamış İspanyol besteci Joaquin Rodrigo (1901-1999) tüm yüzyıla yayılmış yaşamı boyunca yazdığı eserler ile İspanyol müziğinin en önemli figürlerinden biridir. Sagunto-Valensiya doğumludur. Eserlerinde Endülüs armonilerini, çeşitli modları, *cante*

*jondo*¹'nin melodik süslemelerini, folklorik öğeleri ve gitarın efektif eşlik özelliklerini çağdaş kompozisyon teknikleri ile birleştirerek 20. yüzyıl İspanyol müziğinin karakteristik stilini oluşturmuştur [26]. Rodrigo'nun 1982'de bestelediği gitar konçertosu *Concierto para una Fiesta* eserinde ilk bölüm bestecinin doğduğu şehir olan Valensiya'dan temalar içermektedir. İkinci bölüm lirik ifadeden daha ziyade ritmik etkisi ile ön plandadır. Bu bölüm 6/8 ve 5/8'lik ölçü sayısı değişimleriyle canlandırılmıştır. Son bölüm (*Allegro moderato*) Sevilla bölgesine ait folklorik şarkı ve dans türü olan *Sevillanas*'tan ilham alan ritimler ve melodiler ile fiesta havasını ortaya çıkarmaktadır [6]. *Concierto para una Fiesta*'nin son bölümü (*Allegro moderato*) 3/4 ölçü sayısında yazılmıştır. La-Sol-Fa-Mi inici tetrakord sesleri üzerine kurulu süslemeli tematik motiften oluşmaktadır. Beş notadan oluşan ses aralığındadır. Falla'nın *En los Jardines de la Sierra de Córdoba* eserindeki tematik motif ve Ponce'nin *Concierto del Sur* eserinin birinci bölümündeki (*Allegro moderato*) tematik motif ile büyük benzerlik göstermektedir. Melodik yapı La sesi üzerinde frigyan mod kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 23. J. Rodrigo, *Concierto para una Fiesta*, *Allegro moderato*, ölçü 1-4 [41]

Figure 23. J. Rodrigo, *Concierto para una Fiesta*, *Allegro moderato*, mm. 1-4

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

- Endülüs müziğinin genel özelliklerini Endülüs dizisi olarak adlandırılan frigyan mod kullanımı, La-Sol-Fa-Mi tetrakord inisi ses dizisi ve folklorik melodilerinin genel olarak altı notayı geçmeyen ses aralığından oluşması olarak sıralayabiliriz. Özellikle La-Sol-Fa-Mi ses dizisi İspanyol bestecilerin sıklıkla kullandığı ve Endülüs hissini yaratan en önemli ses malzemesidir.
- Endülüs'ün müzikal özelliklerini taşıyan ve bu çalışmada örneklendirilmiş bütün eserler Güney İspanya'ya ithafen yazılmıştır. Şekil 17, 18 ve 19 hariç verilen tüm eser örnekleri 3/4 ölçü yapısındadır.
- Ponce ve Rodrigo'nun eserlerinde incelenen tematik motif şekil 21'de Falla'nın Endülüs müziğini yansıtırken kullandığı müzikal öğeler ile aynı biçimdedir. Falla ile neredeyse birebir aynı olarak kullanılan melodik ilerleyiş, ölçü sayısı ve ritmik karakter Ponce ve Rodrigo'nun Falla'nın müzikal fikirlerinden esinlenmiş olabileceğini göstermektedir.
- Falla'nın şekil 21'de *Noches en las Jardines de Espana* eserinin *En los Jardines de la Cierra de Cordoba* başlığında 9. ölçüde başlayan tematik motif La-Sol-Fa-Mi tetrakord ses dizisi üzerine kuruludur. Motifin yapı taşı bu ses malzemesidir. Bu ses malzemesi Endülüs havasını yaratan en önemli müzikal öğedir. Benzer yapıların Endülüs'e ithafen eserler yazan ve tarihsel sıra ile

¹Cante jondo: "Derin şarkı" olarak tanımlanan Cante jondo, en eski ve en karakteristik Endülüs halk müziğini temsil eder [26].

Albeniz, Turina, Granados, Falla ve Gomez'in eserlerinden verilen örneklerde temaların başlangıcında, tematik yapıyı sonlandırırken kadans biçiminde ya da akorlar halinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Falla inci-çıkıcı bir melodik yürüyüş ile bu motifi oluşturmuştur. Tarihsel ve kültürel süreç göz önüne alındığında bu motifin ayırt edici iki özelliği, tetrakord yapı ve melodik ilerleyiş, Doğu kültürüne ait makamsal özelliklerle de benzerlik göstermektedir.

- Tematik motifin Endülüs bölgesine, özellikle de Sevilla'ya ait bir halk ezgisinden esinlendiği olasıdır. Bu da literatür araştırmasına istinaden Turina, Gomez ve Rodrigo'nun verilen örneklerinden belirlenmiştir. Falla'nın Endülüs ruhundan esinlenerek yazdığı bu tematik motif kültürel ve tarihsel hafızadaki folklorik öğeler ile 20. yüzyıl müzikal eğilimlerin sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır. İleriki çalışmalarda Sevilla bölgesine ait halk ezgileri yerel kaynaklardan araştırılabilir ve motifin çıkış noktasına dair bilgilere ulaşılabilir.
- Üç besteci de bu motifi büyük formlu eserlerde kullanmıştır. Klasik gitar repertuarının en önemli bestecilerinden Ponce ve Rodrigo gitar konçertosunda; Falla ise senfonik eserinde bu tematik motifi kullanmıştır. Tek bir motifin besteciler üzerindeki etkisi ve bu eserlerin repertuvara olan katkısı önemlidir. Özellikle klasik gitar İspanyol halk müziğinin önemli bir figürüdür. Ponce ile Rodrigo'nun Endülüs özelliklerini içeren folklorik motifi klasik gitar konçertosunda kullanması İspanyol müzikal kimliğinin oluşturulması adına da önem taşımaktadır.
- Şekil 19'da örnek olarak verilen *La Madruga* eserinde 43. ölçüde başlayan motif Re-Do-Si^b-La ve devamında La-Sol-Fa-Mi inisi tetrakord ses dizisinden oluşmaktadır. Bu motif şekil 21, 22, 23 ile ses malzemesi ve melodik ilerleyiş açısından büyük benzerlik göstermektedir. Ritmik karakter farklıdır. *La Madruga* Sevilla'da Hristiyanlar için önemli bir gün olan Paskalya'da ağır bir marş olarak icra edilmektedir. Müzikal kökleri Doğu kültüründen izler de içeren bu motifin Paskalya'da kullanılması farklı kültürlerin birbirlerini etkilemesine de örnektir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Abendtroth, C.L., (1990). Inspiration and Influence Behind the Keyboard Styles of Isaac Albeniz And Enrique Granados. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Oregon: University of Oregon School of Music.
- [2] Andaç, H.M., (2019). Türk Müziği Makamlarının Viyalonsel Tuşesi Üzerinde Konumlandırılmasına İlişkin Şematik Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- [3] Arman, A., (2015). Klasik Türk Müziğinde Sıklıkla Kullanılan Bazı Makamların Duygusal Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [4] Budak, M.A., (2016). Batı Kaynaklarına Göre Endülüs Medeniyeti'nin Eğitim ve Bazı Bilim Alanlarında Avrupa'ya Katkıları. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(23):163-176.
- [5] Cho, S., (2008). Interpretive Issues in Performing the Piano Suite "Goyescas" by Enrique Granados. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ohio: University of Cincinnati.
- [6] Clark, W.A., (2018). Los Romeros: Royal Family of the Spanish Guitar. Urbana, Chicago, Springfield: University of Illinois Press.

- [7] Corvera, J.B., (2004). Manuel Maria Ponce A Bio-Bibliography. London: Praeger Publishers.
- [8] Diaz, J.C.G., (2018). Una Noche Sugerente para la Creación Musical: La Madrugá Sevillana y la Música Processional. M. L., Fernandez (Der.), *Musica en Sevilla en la siglo XX* içinde (287-306). Spain: Editorial Libargo.
- [9] Jean-Aubry, G., (1917). Manuel de Falla. *The Musical Times*. 58(890):151-154.
- [10] Karasar, N., (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- [11] Kent, A., (2015). Corral, Cafe, and Concert Hall: Enrique Granados's "El Fandango de Candil" and Manuel de Falla's "Danza de la Molinera". *Musica Oral Del Sur*. (12):604-617. ISSN 1138-8579.
- [12] Köse, P.Ö., (2019). Hicaz Makamında Aksak Ölçülü Türkülerin Seslendirilmesinde Makamsal Dizi ve Yay Çalışmalarının Keman Çalma Becerilerine Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- [13] Kurihara, H., (2005). Selected Intermediate-Level Solo Piano Music of Enrique Granados: a Pedagogical Analysis. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Louisiana State University.
- [14] Lopez, E.A., (2016). Modern Spain. Santa Barbara, California: ABC-CLIO.
- [15] Marcus, S., (2015). The Eastern Arab World. M. Church (Der.), *The Other Classical Musics: Fifteen Great Traditions* içinde (270-293). USA: The Boydell Press.
- [16] McDowell, A.J., (2016). An Overview and Performance Guide to Joaquin Rodrigo's Fandango from Tres Piezas Espanolas. Yayımlanmamış Lisans Tezi. Dublin: Dublin Institute of Technology/Trinity College Dublin Conservatory of Music and Drama.
- [17] Otero, C., (1994). Manuel M. Ponce and The Guitar. United States: The Bold Strummer Limited.
- [18] Özcan, S. ve Sazak, N., (2018). Aynı Diziye Kullanan Makamların Seyir Özelliklerinin Grafik Analizi. *Fine Arts Dergisi*. 13(3):31-47, <http://dx.doi.org/10.12739>.
- [19] Park, J., (2013). A Study of Siete Canciones Populares Espanolas by Manuel de Falla. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Graduate Faculty of the University of Kansas.
- [20] Philip, R., (2018). The Classical Music Lover's Companion to Orchestral Music. New Haven and London: Yale University Press.
- [21] Redford, J.R., (1994). The Application of Spanish Folk Music in the Piano Suite Iberia by Isaac Albeniz. Yayımlanmamış Doktora Tezi. The University of Arizona.
- [22] Reynolds, D.F., (2013). The Music of al-Andalus: Meeting Place of Three Cultures. A. Meddeb & B. Stora (Der.), *A History of Jewish-Muslim Relations: From the Origins to the Present Day* içinde. (ss. 970-984). Princeton University Press.
- [23] Selen, B., (2009). Study on the Authenticity and Evolution of Piano Technique for Spanish Piano Music: With Selections from the Repertoire of Albeniz, Granados and Falla. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [24] Shiloah, A. ve Barış, K., (2009). İber Yarımadası'nda Hıristiyan, Yahudi ve Müslüman Müzik Kültürlerinin Buluşması (1492'den Önce). *İstem*. 7(14):397-402.

- [25] Shannon, J.H., (2015). *Performing al-Andalus: Music and Nostalgia across the Mediterranean*. Indiana: Indiana University Press.
- [26] Smith, M.S., (2015). *Spanish Flavor in Con Antonio Machado by Joaquin Rodrigo*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. University of Central Missouri: Department of Music.
- [27] Şen, Y. ve Burç, N., (2016). *Makam Tanımada Önem Taşıyan Faktörler ve Öğrencilerin Basit Makamları Tanımadaki Yeterlilikleri*. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. 5(27):1937-1965, DOI: 10.7816/idil-05-27-06.
- [28] Şeyban, L., (2013). *Endülüs Kültür Havzasından İberyaya-Avrupa Kültürlerine Geçen Kelime ve Kavramlar-I*. *A Journal of Oriental Studies*. 2(12): 45-94.
- [29] Tohumcu, A., (2012). *Türk Makam Müziği'nde Değişimin Değişmeyenleri: Hicaz Makamı Örnekleme*. KTÜ 1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu "Müzik ve Kültürel Doku". Trabzon, Sempozyum Bildirileri, ss:37-52.
- [30] Vazquez, C.B., (2007). *Manuel M. Ponce: A Critical Study of His Concerto Romantico for Piano and Orchestra*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. University of North Texas.
- [31] Villar, G.M.S., (2017). *Noches en los Jardines de Espana Cien Anos Despues de su Estreno*. *Revista de Musicología*. 40(2):651-658.
- [32] Şekil 8. I. Albeniz, *Suite Espanola op. 47, Cadiz, ölçü 45-48*
[https://imslp.org/wiki/Suite_Espa%C3%B1ola_No.1%2C_Op.47_\(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac\)](https://imslp.org/wiki/Suite_Espa%C3%B1ola_No.1%2C_Op.47_(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac)), Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [33] Şekil 9. I. Albéniz, *Recuerdos de viaje Op. 71, No.4, En la Alhambra, ölçü 1-4*
[https://imslp.org/wiki/Recuerdos_de_Viaje%2C_Op.71_\(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac\)](https://imslp.org/wiki/Recuerdos_de_Viaje%2C_Op.71_(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac)), Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [34] Şekil 10. I. Albeniz, *Cantos de Espana op.232, Cordoba, ölçü 53-56*
[https://imslp.org/wiki/Cantos_de_Espa%C3%B1a%2C_Op.232_\(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac\)](https://imslp.org/wiki/Cantos_de_Espa%C3%B1a%2C_Op.232_(Alb%C3%A9niz%2C_Isaac)), Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [35] Şekil 13. I. Albeniz, *Suite Iberia, Jerez, ölçü 1-2*
https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/4/46/IMSLP515472-PMLP7337-Albaniz_-_Iberia.pdf, Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [36] Şekil 14. J. Turina, *Sevilla op.2, Bajo los Naranjos, ölçü 1-3*
[https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/2/24/IMSLP33463-PMLP29169-Turina_-_Suite_Pittoresque_\(piano\).pdf](https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/2/24/IMSLP33463-PMLP29169-Turina_-_Suite_Pittoresque_(piano).pdf), Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [37] Şekil 16. E. Granados, *Goyescas, No:3 El Fandango de Candil, ölçü 9-13*
<https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/4/43/IMSLP71782-PMLP03851-Granados--Goyescas--FE-HQ.pdf>, Erişim tarihi: 10.04.2020.
- [38] Şekil 17. M. de Falla, *Siete Canciones Populares Espanoles, El Pano Moruno, ölçü: 1-4*
https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/1/10/IMSLP19065-PMLP45001-Siete_canciones_populares_Espa%C3%B1olas.pdf, Erişim tarihi: 15.04.2020.
- [39] Şekil 20. M. de Falla, *Noches en las Jardines de Espana, En los Jardines de la Tierra de Cordoba, ölçü 1-3*
[https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/7/7d/IMSLP17391-Falla_-_Nuits_dans_les_Jardins_d'Espagne_\(orch._score\).pdf](https://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/7/7d/IMSLP17391-Falla_-_Nuits_dans_les_Jardins_d'Espagne_(orch._score).pdf), Erişim tarihi: 18.04.2020.
- [40] Şekil 22. M. Ponce, *Concierto del Sur, Allegro moderato, ölçü 2-5*

-
- Ponce, M., (1970). Concierto del Sur. New York: Peer International Corporation.
- [41] Şekil 23. J. Rodrigo, Concierto para una Fiesta, Allegro moderato, ölçü 1-4. Rodrigo, J., (1982). Concierto para una Fiesta. Germany: Schott Musik International GmbH & Co. KG, Mainz.